

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

5. rujna 2012. (*)

„Direktiva 2004/38/EZ – Pravo građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica – Članak 3. stavak 2. – Obveza olakšavanja, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, ulaska i boravka „bilo kojim drugim članovima obitelji” koji su uzdržavanici građanina Unije”

U predmetu C-83/11,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (Ujedinjena Kraljevina), odlukom od 3. veljače 2011., koju je Sud zaprimio 22. veljače 2011., u postupku

Secretary of State for the Home Department

protiv

Muhammad Sazzadur Rahman,

Fazly Rabby Islam,

Mohibullah Rahman,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: V. Skouris, predsjednik, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Prechal, predsjednici vijeća, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič (izvjestitelj), M. Berger i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: L. Hewlett, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 14. veljače 2012.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Centre for Advice on Individual Rights in Europe (AIRE Centre), A. Weiss, N. Mole i S. Chaudary, savjetnici,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, L. Seeboruth, u svojstvu agenta, i R. Palmer, *barrister*,
- za belgijsku vladu, T. Materne, u svojstvu agenta,
- za dansku vladu, C. Vang i V. Pasternak Jørgensen, u svojstvu agenata,

- za njemačku vladu, A. Wiedmann, u svojstvu agenta,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, i L. D’Ascia, *avvocato dello Stato*,
- za nizozemsku vladu, C. Wissels i M. Bulterman, u svojstvu agenata,
- za poljsku vladu, M. Szpunar, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, C. Tufvesson i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 27. ožujka 2012.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 2. i članka 10. stavka 2. Direktive 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004, L 158, str. 77. i ispravci SL 2004, L 229, str. 35. i SL 2005, L 197, str. 34.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016, L 87, str. 36.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Secretary of State for the Home Department (u daljnjem tekstu: Secretary of State) i Muhammada Sazzadura Rahmana, Fazlyja Rabbyja Islama i Mohibullaha Rahmana, bangladeških državljana, u vezi s njihovim zahtjevom da im se izda dozvola boravka u Ujedinjenoj Kraljevini kao članovima obitelji državljanina države Europskoga gospodarskog prostora (u daljnjem tekstu: EGP).

Pravni okvir

Direktiva 2004/38

- 3 Uvodna izjava 6. Direktive 2004/38 glasi:

„Kako bi se sačuvalo jedinstvo obitelji u širem smislu i ne dovodeći u pitanje zabranu diskriminacije na temelju državljanstva, država članica domaćin trebala bi na temelju svog nacionalnog zakonodavstva ispitati položaj osoba koje nisu obuhvaćene definicijom članova obitelji prema ovoj Direktivi i koje zbog toga ne uživaju automatsko pravo na ulazak i boravak u državi članici domaćinu, kako bi odlučila može li odobriti ulazak i boravak tim osobama, uzimajući pritom u obzir njihovu vezu

s građaninom Unije i sve ostale okolnosti, kao što su njihova financijska ili fizička ovisnost o građaninu Unije.”

- 4 U skladu s člankom 2. stavkom 2. Direktive 2004/38, za potrebe te direktive „član obitelji” znači:

„(a) bračni drug;

(b) partner s kojim građanin Unije sklopio registrirano partnerstvo [...];

(c) izravni potomci koji nisu navršili 21. godinu ili su uzdržavanici, kao i oni bračnog druga ili partnera u smislu točke (b) ovog članka;

(d) izravni srodnici u uzlaznoj liniji koji su uzdržavanici, kao i oni bračnoga druga ili partnera u smislu točke (b) ovog članka”.

- 5 Člankom 3. Direktive 2004/38, naslovljenim „Nositelji prava”, predviđa se:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na sve građane Unije koji se useljavaju ili borave u državi članici različitoj od one čiji su državljani i na članove njihovih obitelji, u smislu članka 2. točke 2. ove Direktive, koji ih prate ili im se pridružuju.

2. Ne dovodeći u pitanje bilo koje osobno pravo na slobodno kretanje i boravak koje dotične osobe imaju, država članica domaćin u skladu sa svojih nacionalnim zakonodavstvom olakšava ulazak i boravak sljedećim osobama:

(a) svim ostalim članovima obitelji koji nisu obuhvaćeni definicijom iz članka 2. točke 2. ove Direktive, bez obzira na njihovo državljanstvo, koji su u zemlji iz koje dolaze uzdržavanici ili članovi kućanstva građanina Unije koji je nositelj primarnog prava na boravak, ili kada je zbog ozbiljnih zdravstvenih razloga nužno da građanin Unije osobno njeguje dotičnog člana obitelji;

(b) partneru s kojim je građanin Unije u trajnoj vezi, uz odgovarajuću potvrdu.

Država članica domaćin poduzima opsežno ispitivanje osobnih okolnosti i obrazlaže svako odbijanje ulaska ili boravka tim osobama.”

- 6 Člankom 10. Direktive 2004/38, naslovljenim „Izdavanje boravišne iskaznice”, određuje se:

„1. Pravo na boravak članova obitelji građanina Unije koji nisu državljani države članice evidentira se izdavanjem isprave pod nazivom ‚Boravišna iskaznica za člana obitelji građanina Unije’ najkasnije šest mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva. Potvrda o podnošenju zahtjeva za izdavanje boravišne iskaznice.

2. Države članice za izdavanje boravišne iskaznice zahtijevaju predočavanje sljedećih isprava:

[...]

(e) u slučajevima iz članka 3. stavka 2. točke (a), isprave koju je izdalo nadležno tijelo u zemlji podrijetla ili zemlji iz koje dolaze, kojom se potvrđuje da su uzdržavanci ili članovi kućanstva građanina Unije ili dokaza o postojanju ozbiljnih zdravstvenih razloga zbog kojih je nužno da građanin Unije osobno njeguje dotičnog člana obitelji;

[...]

Nacionalno pravo

7 Direktiva 2004/38 prenesena je u Ujedinjenu Kraljevinu Uredbom o useljavanju iz 2006. (Europski gospodarski prostor) [Immigration (European Economic Area) Regulations 2006], kako je izmijenjena Uredbom o useljavanju iz 2009. (Europski gospodarski prostor) [Immigration (European Economic Area) (Amendment) Regulations 2009] (u daljnjem tekstu: Uredba o useljavanju).

8 Člankom 7. Uredbe o useljavanju, naslovljenim „Članovi obitelji”, određuje se:

„(1) Uz uvjete iz stavka 2., za potrebe ove Uredbe sljedeće se osobe smatraju članovima obitelji druge osobe –

(a) njezin bračni drug ili registrirani partner;

(b) njezini izravni potomci kao i oni njezinog bračnog druga ili registriranog partnera koji su –

i. mlađi od 21 godine; ili

ii. njezini uzdržavanci ili uzdržavanci njezinog bračnog druga ili registriranog partnera;

(c) njezini izravni srodnici u uzlaznoj liniji koji su uzdržavanci, kao i oni bračnoga druga ili partnera;

(d) osoba koju treba smatrati članom obitelji te druge osobe na temelju stavka 3.

[...]

(3) [...] osoba koja je član obitelji u širem smislu i kojoj je izdana obiteljska dozvola za EGP, potvrda o prijavi ili boravišna iskaznica smatra se članom obitelji predmetnog državljanina EGP-a sve dotle dok ispunjava uvjete predviđene člankom 8. stavkom 2., 3., 4. ili 5. u vezi s tim državljaninom EGP-a i dok joj ne prestane važiti ili ne bude ukinuta navedena obiteljska dozvola, potvrda o prijavi ili dozvola boravka.

[...]”

9 Članak 8. Uredbe o useljavanju, naslovljen „Članovi obitelji u širem smislu”, glasi:

„(1) U ovoj Uredbi „član obitelji u širem smislu” znači osoba koja nije član obitelji državljanina EGP-a u skladu s člankom 7. stavkom 1. točkom (a), (b) ili (c) i koja ispunjava uvjete iz stavka 2., 3., 4. ili 5.

(2) Osoba ispunjava uvjet iz ovog stavka ako je član obitelji državljanina EGP-a, njegova bračnog druga ili registriranog partnera i –

(a) boravi u državi EGP-a u kojoj boravi i državljanin EGP-a i uzdržavanik je ili član kućanstva tog državljanina EGP-a;

(b) osoba ispunjava uvjet iz točke (a) i prati državljanina EGP-a u Ujedinjenu Kraljevinu ili mu se želi tamo pridružiti; ili

(c) osoba ispunjava uvjet iz točke (a), pridružila se državljaninu EGP-a u Ujedinjenu Kraljevinu te je i dalje njegov uzdržavanik ili član njegova kućanstva.

(3) Osoba ispunjava uvjet iz ovog stavka ako je član obitelji državljanina EGP-a ili njegova bračnog druga ili registriranog partnera te ako ozbiljni zdravstveni razlozi strogo nalažu da je taj državljanin EGP-a, njegov bračni drug ili registrirani partner osobno njeguje.

[...]

(6) U ovoj Uredbi „predmetni državljanin EGP-a” znači, u odnosu na člana obitelji u širem smislu, državljanin EGP-a koji je, ili čiji je bračni drug ili registrirani partner, srodnik člana obitelji u širem smislu za potrebe stavka 2., 3. ili 4. ili državljanin EGP-a koji je partner člana obitelji u širem smislu za potrebe stavka 5.”

10 Člankom 17. Uredbe o useljavanju, naslovljen „Izdavanje boravišne iskaznice”, određuje se:

„[...]

(4) Secretary of State može na zahtjev izdati boravišnu iskaznicu članu obitelji u širem smislu koji nije obuhvaćen člankom 7. stavkom 3. i nije državljanin EGP-a ako –

(a) je predmetni državljanin EGP-a, u odnosu na člana obitelji u širem smislu, osoba koja ispunjava propisane uvjete ili je državljanin EGP-a koji ima pravo stalnog boravka u skladu s člankom 15.; i

(b) s obzirom na sve okolnosti Secretary of State smatra primjerenim izdati boravišnu iskaznicu.

(5) Ako Secretary of State primi zahtjev na temelju stavka 4., provodi opsežno istraživanje osobnih okolnosti podnositelja zahtjeva te, ako odbije zahtjev, navodi razloge koji opravdavaju odbijanje, osim ako je to suprotno interesima nacionalne sigurnosti.

[...]”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 11 Mahbur Rahman, bangladeški državljanin, 31. svibnja 2006. sklopio je brak s irskom državljanicom zaposlenom u Ujedinjenoj Kraljevini.
- 12 Nakon sklapanja tog braka, njegov brat Muhammad Sazzadur Rahman, njegov polubrat Fazly Rabby Islam i njegov nećak Mohibullah Rahman podnijeli su zahtjev za izdavanje obiteljske dozvole za EGP kako bi stekli pravo na boravak u Ujedinjenoj Kraljevini kao osobe koje uzdržava bračni par Rahman. Entry Clearance Officer u Bangladešu odbio je te zahtjeve 27. srpnja 2006. jer tuženici u glavnom postupku nisu mogli dokazati da su uzdržavanici bračnog para Rahman u Bangladešu.
- 13 Tuženici u glavnom postupku podnijeli su Immigration Judge of the Asylum and Immigration Tribunalu žalbu protiv odluke o odbijanju. Navedeni je sud prihvatio žalbu 19. lipnja 2007. Presudio je da su se na njih mogle primijeniti odredbe članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38 te da im je stoga morao biti omogućen ulazak u Ujedinjenu Kraljevinu. Slijedom toga, tuženicama u glavnom postupku bile su izdane obiteljske dozvole za EGP i mogli su se pridružiti bračnom paru Rahman u Ujedinjenoj Kraljevini.
- 14 Tuženici u glavnom postupku podnijeli su 9. siječnja 2008. zahtjev za izdavanje boravišne iskaznice koja bi potvrđivala njihovo pravo na boravak u Ujedinjenoj Kraljevini. Secretary of State im je odlukom od 24. prosinca 2008. odbio te zahtjeve jer je smatrao da nisu dokazali da su s gospođom Rahman, predmetnom državljanicom Unije, boravili u istoj državi članici EGP-a prije nego što je ona došla u Ujedinjenu Kraljevinu niti da ih je ona i dalje uzdržavala odnosno da su bili članovi njezina kućanstva u Ujedinjenoj Kraljevini.
- 15 Žalba protiv te odluke podnesena je Immigration Judge of the Asylum and Immigration Tribunalu, koji je 6. travnja 2009. presudio da su tuženici u glavnom postupku stvarno bili „uzdržavanici” i da je stoga njihov spis trebalo razmatrati na temelju članka 17. stavaka 4. i 5. Uredbe o useljavanju.
- 16 Secretary of State je zatražio da Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) preispita navedenu odluku. Preispitivanje je naloženo odlukom od 30. travnja 2009. i predmet je prosljeđen tom sudu kao žalbenom sudu.
- 17 U tim je uvjetima Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „(1) Zahtijeva li članak 3. stavak 2. [Direktive 2004/38] od države članice da zakonskom odredbom omogući ulazak u državu članicu i/ili boravak u njoj kategoriji drugih članova obitelji koji nisu državljani Europske unije koji mogu ispunjavati uvjete iz članka 10. stavka 2. [Direktive]?
 - (2) Može li se taj drugi član obitelji, o kojemu se govori u prvom pitanju, pozvati na izravnu primjenu članka 3. stavka 2. [Direktive 2004/38] u slučaju da ne može ispuniti nijedan zahtjev propisan odredbama nacionalnog zakonodavstva?
 - (3) Je li kategorija drugih članova obitelji iz članka 3. stavka 2. i članka 10. stavka 2. [Direktive 2004/38] ograničena samo na one koji su boravili u istoj državi

kao i državljanin Unije i njegov bračni drug prije nego što je državljanin Unije došao u državu domaćina?

- (4) Mora li uzdržavanje iz članka 3. stavka 2. [Direktive 2004/38] na koje se drugi član obitelji poziva kako bi osigurao ulazak u državu domaćina biti uzdržavanje koje je postojalo malo prije nego što se državljanin Unije preselio u državu domaćina?
- (5) Može li država članica propisati posebne zahtjeve u pogledu vrste i trajanja uzdržavanja drugog člana obitelji iz članka 3. stavka 2. [Direktive 2004/38] kojima bi spriječila da izmišljeno ili nepotrebno uzdržavanje omogući osobama koje nisu državljani ulazak na njezino područje ili daljnji boravak na njezinom području?
- (6) Mora li uzdržavanje na koje se poziva drugi član obitelji kako bi mu se odobrio boravak u državi članici, trajati neko određeno razdoblje ili neodređeno vrijeme u državi domaćinu da bi mu se mogla izdati ili produžiti boravišna iskaznica u skladu s člankom 10. [Direktive 2004/38] i, ako je tako, kako bi se takvo uzdržavanje trebalo dokazati?"

O prethodnim pitanjima

Prvo i drugo pitanje

- 18 Kada je riječ o prvom i drugom pitanju, koje valja ispitati zajedno, prije svega valja istaknuti da Direktiva 2004/38 ne obvezuje države članice da udovolje svakom zahtjevu za ulazak ili boravak koji podnesu osobe koje dokažu da su članovi obitelji „uzdržavanici” građanina Unije u smislu članka 3. stavka 2. te direktive.
- 19 Kao što su navele vlade koje su Sudu podnijele očitovanja i Europska komisija, iz teksta članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38 i iz opće strukture te direktive proizlazi da zakonodavac Unije razlikuje između članova obitelji građanina Unije definiranih u članku 2. stavku 2. Direktive 2004/38 koji pod uvjetima koji su utvrđeni u toj direktivi imaju pravo ulaska i boravka u državi članici domaćinu toga građanina i drugih članova obitelji predviđenih člankom 3. stavkom 2. točkom (a) iste direktive kojima ta država članica mora samo olakšati ulazak i boravak.
- 20 To je tumačenje potkrijepljeno uvodnom izjavom 6. Direktive 2004/38 prema kojoj „[k]ako bi se sačuvalo jedinstvo obitelji u širem smislu [...], država članica domaćin trebala bi na temelju svog nacionalnog zakonodavstva ispitati položaj osoba koje nisu obuhvaćene definicijom članova obitelji prema ovoj Direktivi i koje zbog toga ne uživaju automatsko pravo na ulazak u državu članicu domaćina i boravak u njoj, kako bi odlučila može li odobriti ulazak i boravak tim osobama, uzimajući pritom u obzir njihovu vezu s građaninom Unije i sve ostale okolnosti, kao što su njihova financijska ili fizička ovisnost o građaninu Unije”.
- 21 Iako je očito da članak 3. stavak 2. Direktive 2004/38 ne obvezuje države članice da osobama koje su članovi obitelji u širem smislu i koje uzdržava građanin Unije prizna pravo na ulazak i boravak, iz uporabe prezenta „olakšava” u članku 3. stavku 2. proizlazi da ta odredba nameće državama članicama obvezu da zahtjevima za ulazak i

boravak koje podnesu osobe koje su u određenoj ovisnosti o građaninu Unije daju prednost u odnosu na zahtjeve za ulazak i boravak koje podnesu drugi državljani trećih zemalja.

- 22 Kako bi ispunile tu obvezu, države članice moraju, u skladu s člankom 3. stavkom 2. drugim podstavkom Direktive 2004/38, za osobe iz članka 3. stavka 2. prvog podstavka te direktive predvidjeti mogućnost da na svoj zahtjev dobiju odluku koja se temelji na opsežnom ispitivanju njihovih osobnih okolnosti i koja je, u slučaju odbijanja, obrazložena.
- 23 Kao što proizlazi iz uvodne izjave 6. Direktive 2004/38, pri ispitivanju osobnih okolnosti podnositelja zahtjeva nadležno tijelo mora uzeti u obzir različite faktore koji u konkretnom slučaju mogu biti bitni, kao što su stupanj ekonomske ili fizičke ovisnosti i stupanj srodstva između člana obitelji i građanina Unije kojega želi pratiti ili mu se pridružiti.
- 24 S obzirom na nedostatak preciznijih pravila u Direktivi 2004/38 i uporabu riječi „u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom” u članku 3. stavku 2. te direktive, valja utvrditi da svaka država članica ima široku marginu prosudbe kod odabira faktora koje će uzimati u obzir. Unatoč tome, država članica domaćin mora osigurati da njezino zakonodavstvo sadržava kriterije koji su u skladu s uobičajenim značenjem izraza „olakšava” i izraza iz navedenog članka 3. stavka 2. koji se odnose na uzdržavanje, a koji tu odredbu ne lišavaju njezina korisnog učinka.
- 25 Naposljetku valja istaknuti da iako, kao što su ispravno navele vlade koje su podnijele očitovanja, tekst članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38 nije dovoljno precizan da bi podnositelju zahtjeva za ulazak ili boravak omogućio da se izravno oslanja na to odredbu kako bi se pozvao na kriterije koje bi po njegovu mišljenju trebalo primjenjivati u vezi s njegovim zahtjevom, podnositelj zahtjeva ipak ima pravo pred sudom provjeriti jesu li nacionalno zakonodavstvo i njegova primjena u granicama margine prosudbe utvrđene tom direktivom (vidi po analogiji presude od 24. listopada 1996., Kraaijeveld i dr., C-72/95, Zb., str. I-5403., t. 56.; od 7. rujna 2004., Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, Zb., str. I-7405., t. 66. te od 26. svibnja 2011., Stichting Natuur en Milieu i dr., C-165/09 do C-167/09, Zb., str. I-4599., t. 100. do 103.).
- 26 Slijedom navedenoga, na prvo i drugo postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 3. stavak 2. Direktive 2004/38 treba tumačiti na način da:
 - države članice nisu obvezne udovoljiti svakom zahtjevu za ulazak ili boravak koji podnesu članovi obitelji građanina Unije koji nisu obuhvaćeni definicijom iz članka 2. stavka 2. te direktive, čak i ako dokažu, u skladu s člankom 10. stavkom 2. navedene direktive, da ih taj građanin uzdržava;
 - države članice ipak moraju osigurati da njihovo zakonodavstvo sadržava kriterije koji tim osobama omogućuju dobivanje odluke o njihovom zahtjevu za ulazak i boravak koja se temelji na opsežnom ispitivanju njihovih osobnih okolnosti i koja je, u slučaju odbijanja, obrazložena;

– države članice imaju široku marginu prosudbe kod odabira tih kriterija, ali ti kriteriji moraju biti u skladu s uobičajenim značenjem izraza „olakšava” i izrazima iz navedenog članka 3. stavka 2. koji se odnose na uzdržavanje i tu odredbu ne smiju lišiti njezina korisnog učinka; i

– svaki podnositelj zahtjeva ima pravo pred sudom provjeriti ispunjavaju li nacionalno zakonodavstvo i njegova primjena te uvjete.

Treće i četvrto pitanje

- 27 Trećim i četvrtim pitanjem, koje također valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita mora li neka osoba, da bi bila svrstana u kategoriju „uzdržanih” članova obitelji građanina Unije iz članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38, boraviti u istoj državi kao i taj građanin i biti uzdržavanik toga građanina malo prije ili u trenutku nastanjivanja potonjeg u državi članici domaćinu.
- 28 Kao što su istakli osobito Centre for Advice on Individual Rights in Europe (AIRE Centre), nizozemska vlada i Komisija, tekst Direktive 2004/38 ne omogućuje zaključak da članovi obitelji građanina Unije koji nisu obuhvaćeni definicijom iz članka 2. stavka 2. te direktive a propisno su dokazali da ih taj građanin uzdržava mogu biti isključeni iz područja primjene članka 3. stavka 2. navedene Direktive samo zato jer nisu boravili u istoj državi kao i navedeni građanin.
- 29 U skladu s navedenim člankom 3. stavkom 2., države članice olakšavaju, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, ulazak i boravak „bilo kojim drugim članovima obitelji [...] koji su u zemlji iz koje dolaze uzdržavanici ili članovi kućanstva građanina Unije, nositelja primarnog prava na boravak”.
- 30 Isto tako, člankom 10. stavkom 2. točkom (e) Direktive 2004/38, koji se odnosi na izdavanje boravišne dozvole, dopušta se državama članicama da od članova obitelji iz članka 3. stavka 2. iste direktive zahtijevaju predočenje „isprave koju je izdalo nadležno tijelo u zemlji podrijetla ili zemlji iz koje dolaze, kojom se potvrđuje da su uzdržavanici [...] građanina Unije”.
- 31 Kao što je naveo nezavisni odvjetnik u točkama 91., 92. i 98. svojeg mišljenja, ništa ne ukazuje na to da se izraz „zemlja iz koje dolaze”, koji se upotrebljava u tim odredbama, mora shvaćati tako da se odnosi na državu u kojoj je građanin Unije boravio prije nego što se nastanio u državi članici domaćinu. Suprotno tome, iz povezanog čitanja navedenih odredbi proizlazi da je, kad je riječ o državljaninu treće zemlje koji navodi da je „uzdržavanik” građanina Unije, „zemlja iz koje dolaz[i]” država u kojoj je boravio na datum kad je podnio zahtjev da prati građanina Unije ili da mu se pridruži.
- 32 Što se tiče trenutka u kojemu podnositelj zahtjeva mora biti u odnosu ovisnosti da bi ga se moglo smatrati „uzdržavanikom” u smislu članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38, valja ustvrditi da je cilj te odredbe, kao što proizlazi iz uvodne izjave 6. navedene direktive, „[sačuvati] jedinstvo obitelji u širem smislu” omogućavanjem ulaska i boravka osobama koje nisu obuhvaćene definicijom članova obitelji građanina Unije iz članka 2. stavka 2. Direktive 2004/38, ali koje ipak imaju bliske i

stabilne obiteljske veze s građaninom Unije zbog posebnih činjeničnih okolnosti, kao što su ekonomska ovisnost, zajedničko kućanstvo ili ozbiljni zdravstveni razlozi.

- 33 Međutim, valja utvrditi da te veze mogu postojati a da član obitelji građanina Unije i nije boravio u istoj državi kao i taj građanin ni bio njegov uzdržavanik malo prije ili u trenutku nastanjivanja potonjeg u državi domaćinu. S druge strane, odnos ovisnosti mora postojati u zemlji iz koje dolazi predmetni član obitelji u trenutku kada podnosi zahtjev da se pridruži građaninu Unije koji ga uzdržava.
- 34 U glavnom postupku, sud koji je uputio zahtjev mora na temelju gore iznesenih elemenata tumačenja provjeriti jesu li tuženici u glavnom postupku bili uzdržavani građanina Unije, u ovom slučaju gospođe Rahman, u zemlji iz koje dolaze, Bangladešu, u trenutku kad su podnijeli zahtjev da joj se pridruže u Ujedinjenoj Kraljevini. Samo ako budu mogli dokazati to uzdržavanje u zemlji iz koje dolaze, u skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive 2004/38, država članica domaćin morat će im omogućiti ulazak i boravak u skladu s člankom 3. stavkom 2. navedene Direktive, kako se tumači u točkama od 22. do 25. ove presude.
- 35 Uzimajući u obzir gore navedeno, na treće i četvrto postavljeno pitanje valja odgovoriti da, kako bi neka osoba bila svrstana u kategoriju „uzdržanih” članova obitelji građanina Unije iz članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38, odnos ovisnosti mora postojati u zemlji iz koje dolazi predmetni član obitelji, barem u trenutku u kojem zahtijeva da se pridruži građaninu Unije koji ga uzdržava.

Peto pitanje

- 36 Petim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita može li država članica propisati posebne zahtjeve u pogledu vrste ili trajanja uzdržavanja iz članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38 kako bi se uvjerala da je to uzdržavanje stvarno i trajno te da nije uspostavljeno samo zato da omogući ulazak na njezino državno područje ili boravak na njemu.
- 37 U tom pogledu valja istaknuti, kao što je navedeno u odgovoru na prvo i drugo pitanje, da države članice imaju široku marginu procjene kod odabira faktora koje će uzimati u obzir pri razmatranju zahtjeva za ulazak i boravak koje podnesu članovi obitelji građanina Unije iz članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38.
- 38 Kao što je nezavisni odvjetnik ustvrdio u točki 105. svojeg mišljenja, države članice mogu, u okviru te margine prosudbe, u svojem zakonodavstvu utvrditi posebne zahtjeve u pogledu vrste i trajanja uzdržavanja, osobito kako bi se uvjebile da je uzdržavanje stvarno i trajno te da nije uspostavljeno samo zato da omogući ulazak i boravak u državi članici domaćinu.
- 39 Međutim, važno je da, kao što je već utvrđeno u točki 24. ove presude, ti zahtjevi budu u skladu s uobičajenim značenjem izraza iz članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) Direktive 2004/38 koji se odnose na uzdržavanje i da tu odredbu ne lišavaju njezina korisnog učinka.
- 40 Slijedom navedenoga, na peto postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 3. stavak 2. Direktive 2004/38 treba tumačiti na način da države članice mogu, u okviru svoje

marginu prosudbe, propisati posebne zahtjeve u pogledu vrste i trajanja uzdržavanja, pod uvjetom da su ti zahtjevi u skladu s uobičajenim značenjem izraza iz članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) Direktive 2004/38 koji se odnose na uzdržavanje i da tu odredbu ne lišavaju njezina korisnog učinka.

Šesto pitanje

- 41 Šestim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita može li se izdavanje boravišne iskaznice iz članka 10. Direktive 2004/38 uvjetovati zahtjevom da se uzdržavanje u smislu članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) te direktive mora nastaviti u državi članici domaćinu.
- 42 U tom pogledu valja ustvrditi da se, kad je riječ o izdavanju dozvole boravka predviđene Direktivom 2004/38, zakonodavac Unije u biti ograničio na to da u članku 10. Te direktive nabroji dokumente koje treba predložiti kako bi se dobila takva dozvola, koja potom treba biti izdana u roku od šest mjeseci od podnošenja zahtjeva.
- 43 Što se tiče podnositelja zahtjeva iz članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) Direktive 2004/38, u navedenom članku 10. navodi se da podnositelji zahtjeva moraju predložiti, između ostalog, „ispravu koju je izdalo nadležno tijelo u zemlji podrijetla ili zemlji iz koje dolaze, kojom se potvrđuje da su uzdržavanici [...] građanina Unije”.
- 44 Valja utvrditi da zakonodavac nije ni tom odredom ni drugim odredbama Direktive 2004/38 riješio pitanje može li se članovima obitelji građanina Unije koji nisu obuhvaćeni definicijom iz članka 2. stavka 2. te direktive i koji podnesu zahtjev za izdavanje boravišne iskaznice uz predložanje isprave izdane u zemlji iz koje dolaze kojom se potvrđuje njihova ovisnost o tom građaninu Unije odbiti izdavanje te boravišne iskaznice zbog toga što su nakon ulaska u državu članicu domaćina prestali biti uzdržavanici toga građanina.
- 45 Na šesto pitanjem valja stoga odgovoriti da pitanje može li se izdavanje boravišne iskaznice iz članka 10. Direktive 2004/38 uvjetovati zahtjevom da se uzdržavanje u smislu članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) te direktive mora nastaviti u državi članici domaćinu nije obuhvaćeno područjem primjene navedene direktive.

Troškovi

- 46 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

„1. Članak 3. stavak 2. Direktive 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište [boravak] na području države članice, kojom se izmjenjuje Uredba (EEZ) br. 1612/68 i stavljaju izvan snage direktive 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ treba tumačiti na način da:

- države članice nisu obvezne udovoljiti svakom zahtjevu za ulazak ili boravak koji podnesu članovi obitelji građanina Unije koji nisu obuhvaćeni definicijom iz članka 2. stavka 2. te direktive, čak i ako dokažu, u skladu s člankom 10. stavkom 2. navedene direktive, da ih taj građanin uzdržava;
 - države članice ipak moraju osigurati da njihovo zakonodavstvo sadržava kriterije koji tim osobama omogućuju dobivanje odluke o njihovom zahtjevu za ulazak i boravak koja se temelji na opsežnom ispitivanju njihovih osobnih okolnosti i koja je, u slučaju odbijanja, obrazložena;
 - države članice imaju široku marginu prosudbe kod odabira tih kriterija, ali ti kriteriji moraju biti u skladu s uobičajenim značenjem izraza „olakšava” i izraza iz navedenog članka 3. stavka 2. koji se odnose na uzdržavanje, i tu odredbu ne smiju lišiti njezina korisnog učinka; i
 - svaki podnositelj zahtjeva ima pravo pred sudom provjeriti ispunjavaju li nacionalno zakonodavstvo i njegova primjena te uvjete.
2. Da bi neka osoba bila svrstana u kategoriju „uzdržanih” članova obitelji građanina Unije iz članka 3. stavka 2. Direktive 2004/38, odnos uzdržavanja mora postojati u zemlji iz koje dolazi predmetni član obitelji barem u trenutku u kojem zahtijeva da se pridruži građaninu Unije koji ga uzdržava.
 3. Članak 3. stavak 2. Direktive 2004/38 treba tumačiti na način da države članice mogu, u okviru svoje margine prosudbe, propisati posebne zahtjeve u pogledu vrste i trajanja uzdržavanja, pod uvjetom da su ti zahtjevi u skladu s uobičajenim značenjem izraza iz članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) Direktive 2004/38 koji se odnose na uzdržavanje i da tu odredbu ne lišavaju njezina korisnog učinka.
 4. Pitanje može li se izdavanje boravišne iskaznice iz članka 10. Direktive 2004/38 uvjetovati zahtjevom da se uzdržavanje u smislu članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) te direktive mora nastaviti u državi članici domaćinu nije obuhvaćeno područjem primjene navedene direktive.

[Potpisi]

* Jezik postupka: engleski.